

อาสนันกรรม

ASANNAKAMMA

โสภณ จาเลิศ*

Sophon Jalerd

Received: 2021-06-18

Revised: 2021-08-13

Accepted: 2021-08-31

พระครูสังฆรักษ์ศุภกัญฐ์ ภูริวิฑฒโน**

Phrakrusangkarak Supanat Puriwatanano

บทคัดย่อ

อาสนันกรรม เป็นกรรมชนิดหนึ่งใน 4 ชนิด จากการแบ่งประเภทของกรรมโดยการพิจารณาจากน้ำหนักของกรรมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 1) คุรุกรรม คือกรรมหนัก ทำให้ตกไปสู่อบายภูมิ 2) พหุลกรรม หรือ พหุลกกรรม คือกรรมที่ทำมาก ๆ จนเคยชิน 3) อาสนันกรรม คือกรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตาย ในขณะที่จิตดับ 4) กตัตตวาปนกรรม คือกรรมที่ทำด้วยการสะเพร่า อาสนันกรรม เป็นเรื่องสำคัญ เพราะมีผลต่อผู้ตายว่าจะไปสู่สุคติ หรือจะตกไปสู่อบายภูมิ ขณะที่จิตดับ เมื่อจิตผ่องใสไม่เศร้าหมอง ก็ไปสู่สุคติภูมิ หากจิตเศร้าหมองไม่ผ่องใส ก็ตกไปสู่อบายภูมิ ดังนั้น ระหว่างที่มีชีวิตอยู่ จึงควรทำความดี สร้างบุญกุศล ชื่อสัตย์ โอบอ้อมอารี มีเมตตาอยู่เป็นนิจ สร้างกุศลกรรมไว้มาก ไม่กระทำการสิ่งผิดศีลธรรมอันดี ไม่คดโกง โหดร้าย ใจดำ โกรธแค้น พยาบาท ไม่สร้างอกุศลกรรมต่าง ๆ เมื่อใกล้ตาย จิตจะได้เห็นแต่ภาพความดีที่ได้เคยกระทำ ทำให้จิตผ่องใสไม่เศร้าหมอง ทำให้จิตวิญญาณไปสู่สุคติ ดังพระบาลีกล่าวไว้ว่า จิตเต อสงฺกิลิฏฺฐे สุคติ ปาฏิกงฺขา (เมื่อจิตผ่องใสไม่เศร้าหมอง สุคติเป็นที่ไป) จิตเต อสงฺกิลิฏฺฐे ทุกฺคตฺติ ปาฏิกงฺขา (เมื่อจิตเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส ทุกคติเป็นที่ไป)

คำสำคัญ: กรรม, กุศลกรรม, อกุศลกรรม, อาสนันกรรม

ABSTRACT

Asannakamma is one of four types of kamma, classified by weight, which can be divided into: 1) gurukamma, weighty kamma causing one to fall into hell, 2) bahulakamma, habitual kamma, 3) asannakamma, death proximate kamma, and 4) katatta vapana kamma, kamma conducted by carelessness. Asannakamma is important because it affects those who die on whether they will go to heaven or hell, when their mind is extinguished. If the mind is not sad, it will lead to heaven.

* อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, เบอร์โทร: 095-9945595, E-mail: djalerd@gmail.com

** อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

However, if the mind is sad, it will lead to hell. Therefore, while we are still alive, we should do good deeds, make merit, be honest, be generous, have mercy constantly, make a lot of charities, avoid wrongdoings, cheating, cruelty, being unkind, angry, and revengeful. We do not create bad deeds because when we nearly die, the mind will recognize only the pictures of good deeds conducted causing the mind to be away from sadness and the soul to rest in peace as written in Pali scripture, jitte asangilitte sukati patigankha (When the mind is not sad, it will lead to heaven.) and jitte sangilitte tukkati patigankha (When the mind is sad, it will lead to hell).

Keywords: Kamma, Akusala - kamma, Kusala - kamma, Asannakamma

1. บทนำ

ปัจจุบันมนุษย์ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีด้านการสื่อสารโทรคมนาคม, ด้านการแพทย์, ด้านการเกษตร, ด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อสารโทรคมนาคม ทำให้มนุษย์สามารถรับรู้เรื่องราวข่าวสารข้อมูลทั้งทางบวกและทางลบได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สื่อต่าง ๆ ที่เผยแพร่ในช่องทางการสื่อสารที่ไร้พรมแดนจำนวนมากไม่เพียงแต่เป็นภัยคุกคามทางกายภาพ แต่ยังส่งผลต่อจิตใจ ทำให้ผู้คนมัวเมาไปกับสิ่งชั่วร้าย ไม่ถึงนึกถึงเรื่องของบาปบุญคุณโทษ ไม่ถึงนึกถึงบาปกรรมที่ตนกำลังประพฤติปฏิบัติ

ดังมีภาษาบาลีกล่าวไว้ว่า “ปกัสสรมิทํ ภิกฺขเว จิตฺตํ ตณฺจ โข อากนฺตุเกหิ อุกฺกสิเลเสหิ หมายความว่า จิตนี้ เป็นธรรมชาติประภัสสร แต่จิตที่เป็นธรรมชาติประภัสสรนั้นแล เสร้าหมองแล้ว เพราะอุปกิเลสเป็นแขก จรมา”¹ การนำเสนอเรื่อง “อาสันนกรรม” น่าจะเป็นสิ่งเตือนใจสำหรับคนรุ่นใหม่ และบุคคลทั่วไป ในการทำความชั่ว หรือการกระทำที่ไม่ดี ที่เรียกว่า อุกุศลกรรม ทั้งด้านการครองเรือน การประกอบอาชีพ อาจจะมีการทำผิดเป็นลูก ทำถูกเป็นผิด คดโกง ไม่ซื่อสัตย์ หากบุคคลมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง เชื่อในเรื่องชีวิตหลังความตาย เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ก็จะประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ไม่คดโกง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น มีเมตตา ซื่อสัตย์ จริงใจ ทำให้มนุษย์ในสังคมโดยรวมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักบาปบุญคุณโทษจากการทำความชั่ว (อกุศลกรรม) หันมาประกอบกรรมดี (กุศลกรรม) กันมากขึ้น

2. ความหมายของกรรม

กรรม หมายถึง การกระทำ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)² ได้กล่าวถึงคำว่า “กรรม” ว่า กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ทางกายก็ตาม ทางวาจาก็ตาม ทางใจก็ตาม (Kamma: action; deed) กรรมแบ่งออกเป็น

¹ Pantip, "จิตนี้ เป็นธรรมชาติประภัสสร," สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2562. จากเว็บไซต์ <<https://pantip.com/topic/32881416>>,

² พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 24, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2556), หน้า 8.

1) อุกุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นอกุศล, กรรมชั่ว, การกระทำที่ไม่ดี, ไม่ฉลาด, ไม่เกิดปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต หมายถึงการกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ (Akusala Kumma: Unwholesome action; evil deed; bad deed)

2) กุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นกุศล, กรรมดี, การกระทำดี ฉลาด เกิดจากปัญญา ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของจิตใจ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรือ อโมหะ (Kusala – kumma: wholesome action; good deed)

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ.9) ได้กล่าวไว้ว่า กริยาดีดี กมฺม “สภาวะใด อันสัตว์ทั้งหลายกระทำ สภาวะนั้นแล ชื่อว่า กรรม” หมายความว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมมีการกระทำ ก็สิ่งที่สัตว์บุคคลทั้งหลายกระทำต่าง ๆ นั้นเอง เรียกว่า กรรม แยกเป็นประเภทได้ดังนี้ คือ ถ้าเป็นอกุศล เรียกว่า **อกุศลกรรม** ถ้าเป็นอกุศลเรียกว่า **อกุศลกรรม** ถ้าเป็นการกระทำด้วยกาย เรียกว่า **กายกรรม** ถ้ากระทำด้วยวาจา เรียกว่า **วจีกรรม** ถ้ากระทำด้วยใจ เรียกว่า **มโนกรรม** การกระทำที่เกี่ยวข้องด้วยกาย วาจา ใจ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำดี หรือกระทำชั่ว เรียกว่า **กรรม**³

“กรรม” หมายถึง การกระทำ, การงาน, กิจ เช่น พลีกรรม ต่างกรรมต่างวาระ เป็นกรรมดีก็ได้ ชั่วก็ได้ เช่น กุศลกรรม อกุศลกรรม กรรมที่ส่งผลร้ายมายังปัจจุบัน หรือส่งผลร้ายต่อไปในอนาคต เช่น บัดนี้กรรมตามทันแล้ว⁴

3. วิธีแบ่งกรรม

วิธีแบ่งกรรมว่า มีกี่ประเภท กี่ชนิดนั้น พุทธทาส อินทปัญโญ⁵ ได้แบ่งไว้ โดยมีเกณฑ์อยู่ 3 เกณฑ์ คือ แบ่งโดยเอาเวลาเป็นเกณฑ์, แบ่งโดยเอาหน้าที่ของกรรมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์, และ แบ่งโดยพิจารณาจากน้ำหนักของกรรมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์

3.1) การแบ่งกรรมโดยเอาเวลาเป็นเกณฑ์ จะได้กรรมเป็น 4 ชนิด คือ

(1) กรรมที่จะได้ผลทันตาเห็น เรียกว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่เข้าไปอย่างรุนแรงมาก ด้วยจิตที่รุนแรงมาก มีผลที่จะให้ผลทันตาเห็นในชาตินี้ (2) กรรมที่ไม่รุนแรงถึงอย่างนั้น จะให้ผลในอันดับต่อไป เรียกว่า อุปปัชเวทนียกรรมท่านเรียกว่าให้ผลในชาติหน้า ในการเกิดคราวหน้า เราใช้คำว่า ในการเกิดคราวหน้า ก็คือไม่ใช่การเกิดคราวนี้ ที่นี้ถ้าไม่ถึงอย่างนั้นก็เป็นการประเภทที่สาม (3) กรรมที่จะให้ผลในการเกิดคราวต่อ ๆ ไป เรียกว่า อุปราเวทนียกรรม ถ้าไม่ถึงนั้นเพลาว่านั้นอีก ก็คือ (4) กรรมที่เป็นหมัน หรือว่าหมดโอกาสที่จะให้ผล เพราะยอมประณีประนอมกันหรือเพราะผู้ทำกรรมนั้น ๆ ซึ่งเป็นพระอรหันต์เสียก็ดี เรียกว่า อุปอโหสิกรรม

ที่ว่าเอาเวลาการให้ผลเป็นเกณฑ์นี้ ที่แท้ก็คือน้ำหนักแห่งการกระทำต่าง ๆ กัน ถ้ากระทำด้วยจิตที่รุนแรง กระทำด้วยเจตนารุนแรง ในลักษณะที่รุนแรง หรืออัตราที่รุนแรง มันก็ให้ผลทันตาเห็น ถ้าไม่ถึงนั้นก็ให้ผลในการเกิดคราวต่อไปอีก

³ พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ.9), **กรรมที่ปณี เล่ม 1**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2545), หน้า 22

⁴ ราชราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, 2556), หน้า 16

⁵ พุทธทาส อินทปัญโญ, **กฎแห่งกรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ดอกไม้, 2556), หน้า 24 - 30

3.2) การแบ่งกรรมโดยเอาหน้าที่ของกรรมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ จะได้กรรมเป็น 4 ชนิด คือ

(1) กรรมที่เป็นเครื่องปรุงแต่งสัตว์ให้เกิดขึ้น นี้ท่านเรียกว่า **ชนกกรรม** เป็นกรรมที่ทำให้เกิดขึ้น (2) กรรมที่อุปถัมภ์ให้มันยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามนั้น เรียกว่า **อุปถัมภกกรรม** (3) กรรมที่บีบคั้นหรือตัดรอนให้มันน้อยลงแทนที่จะอุปถัมภ์ เลยกกลายเป็นการบีบหรือตัดทอนให้มันน้อยลง เรียกว่า **อุปปีฬกกรรม** 4) กรรมที่ตัดทอนกรรมที่แรกให้ขาดเสียทีเดียว เรียกว่า **อุปฆาตกรรม**

เมื่อพูดถึงความสัมพันธ์กันก็จะเห็นได้ คือ กรรมประเภทหนึ่งมีหน้าที่ก่อให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้น เช่น ก่อให้เกิดปฏิสนธิญาณ ที่นี้กรรมอีกประเภทหนึ่งมีหน้าที่จะส่งเสริมให้เป็นอย่างนั้นยิ่ง ๆ ขึ้นไปและมีกรรมอีกประเภทหนึ่ง แทนที่จะส่งเสริมอย่างนั้นกลับตัดทอนหรือปิดผนึกให้เป็นอย่างอื่น เราจะเห็นได้ว่าบางทีคนเกิดมาในตระกูลที่ดีแล้ว บางทีก็เลิศขึ้นไป บางทีก็กลับตรงกันข้ามกลายเป็นคนที่เลว ไม่สมกับการที่เกิดในตระกูลที่ดี แต่ว่ากรรมที่ส่งเสริมหรือตัดทอนในที่นี้ยังไม่เพียงพอถึงว่าตัดขาดเสียทีเดียว ยังมีกรรมอีกประเภทหนึ่ง ถ้ามีมาแล้วเป็นตัดขาดเสียทีเดียว หมายถึง การทำที่ตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง เช่น เกิดมาเป็นคนดีในตระกูลดี แล้วก็ทำเลวสิ้นเชิง เลยกหมดความเป็นคนดี กลายเป็นคนชั่วโดยสิ้นเชิง ในกรณีนั้นในเรื่องนั้น ๆ เมื่อพิจารณาโดยหน้าที่เราจะได้กรรมที่ปรุงแต่งให้เกิด กรรม ที่ส่งเสริมให้ยิ่งขึ้นไป กรรมที่บรรเทาให้เพลาลงมาและกรรมที่ตัดทอนให้ขาดเสียทีเดียว

ข้อควรสังเกตในที่นี้ก็คือว่า เราคนหนึ่ง ๆ มีกรรมต่าง ๆ กัน ทั้งในอดีต ทั้งในปัจจุบัน และทั้งที่จะทำต่อไปในอนาคต เพราะฉะนั้นในสิ่งที่สมมติเรียกว่าบุคคลคนหนึ่ง ๆ นี้มีกระแสแห่งกรรมซับซ้อนยุ่งเหยิงเหลือที่จะจะสาธยายได้ แต่ว่าเป็นสิ่งที่เรามองไม่เห็นตัว ถ้าหากว่ามันเป็นสิ่งที่เรามองเห็นตัวได้ ก็จะมีรูปร่างเป็นสิ่งที่ยุ่งเหยิงซับซ้อน ยิ่งกว่าของที่ยุ่งเหยิงซับซ้อนใด ๆ ในโลกเสียอีก คือ ยิ่งกว่าขาดด้ายปมด้ายที่มันยุ่งหรืออะไร ๆ ที่เรียกว่ายุ่งเสียอีก นี้เรียกว่าพิจารณาถึงกรรมโดยเอาหน้าที่ที่มันกระทำเป็นหลัก

3.3) การแบ่งกรรมโดยพิจารณาจากน้ำหนักของกรรมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์

ถ้าจะลองพิจารณาดูต่อไปอีกแห่งหนึ่ง คือ พิจารณาจากน้ำหนักของกรรมนั้น ๆ โดยเอาน้ำหนักแห่งการกระทำเป็นเครื่องกำหนด ก็จำแนกกรรมไว้เป็น 4 ชนิด คือ

(1) กรรมหนักหรือ **ครุกรรม** ถ้าเป็นอย่างฆราวาสก็เช่น ประกอบอนันตริยกรรม ฆ่าบิดา มารดา ฆ่าพระอรหันต์ เป็นต้น ถ้าเป็นเรื่องของภิกษุก็เป็นเรื่องทำกรรมชนิดที่หมดความเป็นภิกษุ หรือโดยส่วนรวมก็คือกรรมชนิดที่ทำให้ตกสู่อาย คือ ความชั่วชนิดถึงที่สุดไม่มียับยั้ง อย่างนี้เรียกว่า ครุกรรม แปลว่ากรรมหนัก

(2) กรรมที่ทำมาก ๆ จนเคยชิน นี้ไม่หมายถึงกรรมหนัก แต่ว่าเป็นกรรมที่ทำบ่อย ๆ จนเคยชิน เรียกว่า **พหุลกรรม** หรือ **พหุลกกรรม**

(3) กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตายในขณะที่จะดับจิต เรียกว่า **อาสันนกรรม** มีข้อควรสังเกตว่ากรรมชนิดที่ 3 นี้แม้จะมีกำลังน้อยหรือมีน้ำหนักน้อย แต่มันมีโอกาสที่จะให้ผลก่อนได้เหมือนกัน เพราะว่าการกระทำที่ใกล้จะตายนั้นท่านเปรียบว่าเหมือนกับผู้ที่อยู่ริมประตู หรือมีโอกาสดีก่อน เขาก็มีโอกาสที่จะออกไปก่อน หรือให้ผลก่อน แม้จะเป็นตัวน้อย ๆ ท่านชอบเปรียบอุปมาว่าเหมือนกับวัวอยู่ในคอก ถ้าตัวที่อยู่ใกล้ประตูคอกมีตัวนั้นแหละมันจะได้ออกก่อน แม้จะเป็นลูกวัวตัวเล็กมันก็มีโอกาสออกก่อน เพราะมันอยู่ใกล้ประตูคอก เพราะฉะนั้นกรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตายแม้จะเล็กน้อยเพียงไร ท่านก็ถือว่ามันมีโอกาสที่จะให้ผลก่อน

(4) กตัตตาวาปนกรรม คือ กรรมสักว่ากระทำ ทำด้วยการสะเพร่า เหมือนท่านที่เป็นผู้พิพากษาจะลงโทษคนที่ทำอะไรสะเพร่า ไม่ถือว่าเป็นโทษจากการกระทำนั้น ๆ โดยตรง แต่เป็นโทษของการกระทำ อย่างนี้เรียกว่า กตัตตาวาปนกรรม คือเบาที่สุด

4. การให้ผลของกรรม

จากบทแผ่เมตตาที่ชาวพุทธคงจะคุ้น ๆ กัน คือ ยัม กมฺมํ กริสฺสนฺติ(กระทำกรรมอันใดไว้) กลยาณํ วา ปาปํ กํ (ดีหรือชั่ว) ตสฺส ทายาทา ภวิสฺสนฺติ (จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น) แสดงว่าผู้กระทำกรรมอันใดไว้ ต้องได้รับผลแห่งการกระทำนั้น อาจจะให้ผลข้ามภพข้ามชาติ ดังในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้าว่า

ประวัติในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าว่าด้วย บุพกรรมเก่า ในชาติก่อน เราเป็นหมอรักษาโรค ได้ถ่ายยาให้ลูกชายเศรษฐี (ถึงแก่ความตาย) ด้วยผลกรรมนั้น เราจึงป่วยเป็นโรคชักชักรักษา (โรคทองร่วง)⁶ พุทธทาส อินทปัญโญ ได้กล่าวถึงเรื่องกรรมยอมให้ผลว่า⁷ ขึ้นชื่อว่ากรรมแล้วก็ต้องให้ผล และมีโอกาสส่งเสริม ตัดรอนบีบคั้นกันได้ เพราะฉะนั้นมันจึงเป็นโอกาสของสัตว์ที่จะกระทำดีให้มาก เพื่อจะได้ถอนกรรมชั่ว กรรมชั่วที่เคยทำมาด้วยความประมาทแต่กาลก่อนนั้น เรามีโอกาสที่จะได้ถอนเสียได้ ด้วยการกระทำกรรมดีให้มาก เข้าไว้เรื่อย และอย่าให้ขาดสาย เป็นการกลบกรรมชั่วนั้นให้หมดโอกาสที่จะให้ผล ให้กรรมดีให้ผลแทนไว้เรื่อย ๆ กรรมชั่วนั้นก็จะเป็นอโหสิกรรมไปในตัวในที่สุด เพราะว่าคนนั้นจะถึงที่สุดแห่งกรรมเสียก่อน เช่น นิพพานเสียก่อน ด้วยอำนาจการกระทำกรรมที่ทำไว้เรื่อยไม่ขาดตอนนั่นเอง นี่เป็นเรื่องกล่าวตามหลักกรรมในชั้นศีลธรรม ที่เรามีโอกาสทำกรรมดีได้เรื่อย ๆ

ในเรื่องการทำกรรมดีนี้ ขอยกเว้นในเรื่องความละโมภ คือ ไม่มีการกล่าวหาว่า ละโมภในการทำกรรมดี ไม่เหมือนกับการแสวงหาเงิน แสวงหาชื่อเสียง ซึ่งเมื่อเป็นไปในทางละโมภแล้วเป็นเรื่องใช้ไม่ได้ แต่ส่วนการประกอบกุศลกรรมนี้ ไม่มีการเรียกว่า ละโมภ จึงทำได้โดยไม่มีขอบเขต ข้อนี้หมายความว่า ต้องทำอย่างถูกต้อง จึงจะทำให้ได้รับผลดีด้วย และเป็นการครอบงำอำนาจของกรรมชั่วต่าง ๆ ที่เคยทำไว้แต่กาลก่อน ให้หมดโอกาสที่จะให้ผลด้วย ทั้งหมดนี้ เป็นการจำแนกกรรมเป็นลักษณะต่าง ๆ กัน แล้วก็แสดงความสำคัญของมันให้เห็นชัด และแสดงวิธีที่เราจะปฏิบัติเกี่ยวกับกรรม

5. ทำกรรมไว้อย่างไร จะได้รับผลของกรรมนั้น

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม หมูสัตว์เป็นไปตามกรรม สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นเครื่องผูกพัน เปรียบเหมือนนมมีหมุดเป็นเครื่องตรึงไว้ เล่นไปอยู่ฉะนั้น บุคคลใดได้เกียรติ ความสรรเสริญ ความเสื่อม การถูกฆ่า และการถูกจองจำก็เพราะกรรม บุคคลทราบชัดกรรมนั้นทำให้ต่างกันได้ ไฉนเล่า จะฟังกล่าวว่ากรรมไม่มีในโลก”⁸

⁶ ชุ.อป.(ไทย) 32/91/577

⁷ พุทธทาส อินทปัญโญ, กฏแห่งกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ดอกโมกข์, 2556), หน้า 31 - 39.

⁸ อภิ.ก. (ไทย) 37/785/821

ส่วนข้อที่เราจะต้องเป็นทนายท คือ ต้องรับผลของกรรมโดยตรงนั้น พุทธทาส อินทปัญโญ⁹ กล่าวว่า เป็นเพราะว่าการกระทำนั้น มันมีผลติดอยู่ในตัวการกระทำนั่นเอง ซึ่งเราจะพิจารณาถัดไปถึงข้อที่พระองค์ ตรัสว่า ทำกรรมไว้อย่างไร ก็จะได้รับผลของกรรมนั้น

ในเรื่องนี้พระองค์ตรัสเป็นอุปมาเปรียบเทียบว่า หวานพีชลงไปเช่นใดเราจะได้เก็บเกี่ยวผลเช่นนั้น เช่นว่า เราหวานเมล็ดข้าวเปลือกลงไปเป็นพีช เราก็จะได้เก็บผลเป็นข้าวเปลือก ถ้าเราหวานพีชเป็นถั่ว เป็น มันลงไป เราก็จะได้เก็บผลเป็นถั่ว เป็นมันตามที่เราได้หวานลงไป ทีนี้ ถ้าเราหวานพีชของกรรมขาวลงไป เราก็ได้รับผลขาวหรือดี วานพีชของกรรมดำลงไปเราก็ได้รับผลที่เรียกกันว่าชั่ว นี้เรียกว่าเป็นผู้รับมรดก โดยตรง โดยถูกต้องที่สุดของกรรมที่กระทำ กรรมที่คนกระทำหรือสัตว์กระทำนั้นเองกลับย้อนกลับมาเป็นสิ่งที่ จะแบ่งแยกคน หรือสัตว์นั้นเสียเอง ว่าเป็นคนดีหรือคนไม่ดี

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า กมฺม สตุเต วิภชตี ยทิตฺถึ หีบปณิตตตาย ซึ่งแปลว่า กรรมคือการกระทำ เป็น เครื่องจำแนกสัตว์ให้ดีหรือให้เลว เพราะตัวกรรมมันก็อยู่ที่ตัวบุคคล ความดีหรือเลวมันก็อยู่ที่ตัวกรรมนั้น ๆ ฉะนั้นการกระทำนั้นเอง เป็นตัวชี้ระบุบุคคลว่าดีหรือเลว อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แยกออกจากกันไม่ได้ จึงถือว่า กรรมเป็นสิ่งที่จำแนกบุคคล ให้เป็นคนชนิดไหน คือ เป็นคนดำไปตามกรรมดำหรือเป็นคนขาว ไปตามกรรม ขาว นี้เรียกกฎแห่งกรรมในแง่ของศีลธรรม

6. ผู้ทำกรรมย่อมหลีกเลี่ยงผลกรรมไม่พ้น

เรื่องของผู้ทำกรรมย่อมหลีกเลี่ยงผลกรรมไม่พ้นนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ไม่มีที่หลบ ไม่มีที่ซ่อนจากการต้องรับผลของกรรม คำบาลีนั้นมีว่า น อนตฺถิกฺเข น สมฺมุตฺตมฺมฺเข น ปพฺพตฺตานํ ฯลฯ ซึ่งแปลว่า อยู่เสียบนสวรรค์ก็ตาม อยู่ในอากาศก็ตาม อยู่ในเหวลึกก็ตาม ก้นมหาสมุทรก็ตาม ที่ซึ่งเขาจะไม่ต้องรับผลของกรรมที่เขากระทำไว้นั้น จะหาไม่ได้ คือ ไม่มีบางคนอาจจะเข้าใจผิดว่า เราสามารถทำกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อชดเชยกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ผีใจทำกรรมดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ชนิดที่ตนไม่ประสงค์จะทำ เพื่อกลบเกลื่อนบาปที่เคยทำไว้ตั้งมากมาย ตามนิสัยสันดานของการที่เป็นคนพาล พวกบัณฑิตหรือผู้ที่มีความรู้อันถูกต้อง ไม่มี ความคิดเช่นนี้คงยึดถือได้ตามหลักของกรรมในฝ่ายศีลธรรม ว่ากรรมดีคืออย่างนั้น ๆ กรรมชั่วคืออย่างนั้น ๆ ผู้ทำจะได้รับผลตามสมควรแก่การกระทำ อย่างไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้เลย และโดยเฉพาะที่เราจะต้องถือเป็น มนต์เป็นบทมนต์สำหรับคุ้มครองก็คือว่า ทำดีดีเสร็จ ทำชั่วชั่วเสร็จ ตั้งแต่มีการกระทำ ผลพลอยได้นั้นไม่เป็น ประมาณ แต่ถึงอย่างไรผลพลอยได้นั้นก็ต้องสมแก่กรรมเหมือนกัน คือ จะต้องดีหรือชั่วไปตามกรรม เหมือนกัน ขอแค่ให้ดูดี ๆ ก็แล้วกัน อย่าไปเข้าใจผิดจนสับสน นี้เรียกว่ากฎแห่งกรรมในแง่ของศีลธรรมนั้น มี อยู่ดังที่กล่าวมานี้¹⁰

เมื่อได้ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ในเรื่องของกรรมแล้ว ก็กลับมาสู่เรื่องของ อาสันนกรรม ตามชื่อเรื่อง

อาสันนกรรม คือการกระทำสิ่งที่ดีหรือกระทำสิ่งที่ไม่ดีในเวลาทีใกล้จะตาย อีกนัยหนึ่งว่า อาสันนกรรมนี้ ได้แก่ การระลึกถึงสิ่งที่ดีหรือไม่ดีในเวลาทีใกล้จะตาย

⁹ อ่างอิงแล้ว, กฎแห่งกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ดอกไม้, 2556), หน้า 36.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44 - 45.

พรพรมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)¹¹ ได้อธิบายเรื่องอาสนันกรรมว่า อาสนันกรรมนี้ เมื่อจะแบ่งออกเป็นฝ่ายใหญ่ ๆ ก็มีอยู่ 2 ฝ่ายด้วยกัน คือ อาสนันกรรมที่เป็นฝ่ายอกุศล และอาสนันกรรมที่เป็นฝ่ายกุศล ในบรรดาอาสนันกรรมทั้งสองฝ่ายนั้น อาสนันกรรมที่เป็นฝ่ายอกุศล พึงเห็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

ในขณะที่มานดำแห่งชีวิตกำลังจะรูปติดอยู่รำไร คือ ในขณะที่จวนจะสิ้นอายุตายไปจากโลกนี้ บุคคลบางคนซึ่งไม่รู้ว่าตนจักต้องตายโหง เอาแต่โมโหโกรธาเป็นที่ตั้ง ทะเลาะวิวาทกันขึ้นกับผู้อื่นแล้วกระทำอกุศลกรรมด่าว่าตะเถ็บฆ่าฟันผู้อื่นด้วยฤทธิ์โทโส แต่ฝีมือผู้อื่นไม่ได้ เลยถูกเขาฆ่าเสียจนดับจิตเป็นผีตายโหงไปทั้ง ๆ ที่กำลังโทโสโกรธาก็ดี หรือผู้ที่กำลังกระทำอกุศลกรรมมิจงอาชีพ มีการฆ่าสัตว์ลักทรัพย์ เป็นต้น ในขณะที่กำลังกระทำเพลินอยู่นั้น ก็ให้มีอันบังเอิญถูกยิงตาย หรือตายด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งก็ดี หรือผู้ที่กำลังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินอยู่โดยการเสพสุขขามา มีอาการครึกครื้นเฮฮาเพราะฤทธิ์สุราพาไปแล้ว เกิดมีเหตุปัจจุบันขึ้น ทำให้เขาต้องขาดใจตายลงในขณะนั้นทันทีก็ดี หรือพวกมิจงอาชีพปฏิบัติบางพวก เมื่อรู้ตัวจักต้องตาย มีการกระทำพิธีฆ่าสัตว์ต่าง ๆ เอามาบูชาบุญเพื่อตนจะได้ไปสู่สวรรค์ ตามลัทธิโง่ ๆ ที่นับถือกันมา เมื่อกระทำอกุศลกรรมบูชาบุญนั้นได้สำเร็จลงแล้ว เขานั้นก็ขาดใจตายไปก็ดี กรรมทั้งหลายเหล่านั้น นับว่าเป็นอาสนันกรรมฝ่ายอกุศลทั้งสิ้น เพราะเป็นอกุศลกรรมที่ทำให้ขณะที่ใกล้จะตาย

อกุศลกรรมบางอย่างที่บุคคลได้เคยกระทำมาแล้วเป็นเวลานาน และบุคคลนั้นก็ไม่ได้สนใจที่จะนึกถึงจนกระทั่งลืมไปแล้ว แต่ในขณะที่ใกล้จะตาย เกิดนึกขึ้นได้ถึงอกุศลกรรมของตนนั้นเป็นฉาก ๆ ไปแล้วอกุศลจิตก็เกิดขึ้นตั้งนี้ก็ดี หรือบุคคลที่มีใจหยาบช้าประกอบแต่อกุศลกรรมอยู่เนื่องนิตย์ ตลอดชีวิตไม่เคยคิดที่จะสร้างกุศลเลย ครั้นเมื่อเกิดเจ็บป่วยขึ้นทำให้รู้สึกตัวกลัวตายและมองหาที่พึ่ง คือบุญกุศล แต่มองไม่เห็นเลยเห็นแต่บาปที่ตนทำไว้นั้นแหละเป็นจำนวนมาก จนอกุศลจิตเกิดขึ้น ตั้งนี้ก็ดี อกุศลจิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการระลึกถึงอกุศลกรรมความชั่วที่ตัวเคยกระทำเอาไว้เหล่านี้แลเรียกชื่อว่า อาสนันกรรมฝ่ายอกุศล เพราะเป็นอกุศลที่ระลึกขึ้นได้ในขณะที่ใกล้จะตาย

ส่วนอาสนันกรรมที่เป็นฝ่ายกุศลนั้น พึงเห็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

บุคคลบางคน ตั้งแต่เกิดมาก็ไม่เคยที่จะสนใจทำบุญให้เป็นลำเป็นสัน แต่ประการใด เพื่อจักได้เป็นที่พึ่งต่อไปในภายหน้า และเพื่อเป็นอนุสรณ์ในชีวิตตน แล้วจึงลงมือประกอบการกุศลตามที่ตนคิดไว้ คือ ทอดกฐิน, สร้างพระอุโบสถ, สร้างวัด, สร้างศาลาการเปรียญ, สร้างพระธรรม, รักษาอุโบสถศีล, เจริญสมถวิปัสสนากรรมฐาน การสร้างกุศลอันยิ่งใหญ่เหล่านี้ ด้วยจิตใจที่เต็มไปด้วยความปิติยินดี ในขณะที่กำลังกระทำกุศลเพลินอยู่นั้น ก็ถูกพญามัจจุราชมาจูดกระชากลากตัวไปเสีย ก่อนที่กุศลซึ่งตนสร้างจักสำเร็จตั้งนี้ก็ดี หรือเมื่ออกุศลกรรมที่เขาทำเหล่านั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง สำเร็จสมความปรารถนาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อมาไม่ช้าเขาก็ถูกพญามัจจุราช ทำให้สิ้นชีวิตลงตั้งนี้ก็ดี หรือเมื่อยังอยู่เย็นเป็นสุขอยู่ ก็ไม่เคยคิดที่จะสร้างกุศลแต่ประการใด แต่ครั้งเกิดมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยทำท่าว่าจะไม่รอดชีวิต ไม่รู้ว่าจะยึดเอาอะไรเป็นที่พึ่ง เมื่อเห็นวาทนไม่มีที่พึ่ง ไม่มีเสปียงสำหรับนำไปสู่ปรโลกแต่อย่างใด กลัวว่าตายไปจากโลกนี้จักต้องไปสู่ที่ลำบาก จึงคิดอยากจะทำบุญกุศลขึ้นในทันทีทันใด แล้วใช้ให้คนไปนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาเพื่อ ถวายทานบ้าง รักษาศีลบ้าง ฟังธรรมบ้าง ในขณะที่กำลังประกอบการกุศลเหล่านั้นอยู่ก็ถูกพญามัจจุราช มาจูดกระชากลากไปก่อนที่จะทำสำเร็จตั้งนี้ก็ดี หรือเมื่ออกุศลกรรมที่เขาคิดทำในปัจจุบันทันต่วนนั้น สำเร็จสมตามความปรารถนาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อมาไม่ช้า เขาก็ถูกพญามัจจุราชเข้ามาทำให้สิ้นชีวิตตั้งนี้ก็ดี กรรมทั้งหลายเหล่านี้ได้ชื่อว่า อาสนันกรรมฝ่ายกุศลทั้งสิ้น เพราะเป็นอกุศลกรรมที่ทำให้ขณะที่ใกล้จะตาย

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 158 - 160.

กุศลกรรมบางอย่างที่บุคคลได้กระทำมาแล้วเป็นเวลานาน และบุคคลนั้นก็ไม่ได้สนใจที่จะนึกถึง จนกระทั่งลืมเสียสนิทแล้ว แต่ในขณะที่ใกล้จะขาดใจตายเกิดนึกถึงกุศลกรรมนั้นขึ้นมาได้ ทำให้จิตใจชุ่มชื้น แล้วกุศลจิตก็เกิดขึ้นดังนี้ก็ดี หรือบุคคลที่มีใญ่บุญกุศลประกอบแต่กุศลกรรมความดีอยู่เนื่องนิตย์ เมื่อมานดำ แห่งชีวิตกำลังจะรูดปิดลงนั้น ก็มองเห็นแต่คุณงามความดีที่ตนได้เคยกระทำเอาไว้มากมาย ละเลิกได้เป็นฉาก ๆ ไปทำให้กุศลจิตเกิดขึ้นบ่อยหลายครั้งดังนี้ก็ดี กุศลจิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการระลึกถึงกุศลกรรมความดีที่ตัว ได้เคยทำเอาไว้เหล่านี้แล เรียกว่าอาสัณกรรมฝ่ายกุศลกรรม เพราะเป็นกุศลที่ระลึกขึ้นได้ในขณะที่ใกล้จะ ตาย ดังมีพระบาลีก้าวไว้ว่า

จิตเต อสงฺกิลฺลฺฐุ สุขติ ปาฏิกงฺขา หมายความว่า เมื่อจิตผ่องใสไม่เศร้าหมอง สุขติเป็นที่ไป จิตเต สง กิลฺลฺฐุ สุขติ ปาฏิกงฺขา หมายความว่า เมื่อจิตเศร้าหมองไม่ผ่องใส ทุกติเป็นที่ไป¹²

อาสัณกรรมนี้ มีลำดับการให้ผลเป็นที่ 2 รองจากครุกรรม หมายความว่า ยกเว้นครุกรรมเสียแล้ว ก็ไม่มีกรรมอื่นใดที่จะมีอำนาจมากันทางขวางหน้าการให้ผลแห่งอาสัณกรรมนี้ในชาติต่อไป อาสัณกรรมนี้ ถึงแม้ว่าจะมีนิดหน่อย แต่ก็อาจให้ผลก่อนกรรมทั้งหลายไม่ว่าจะมากและใหญ่สักเพียงไหนก็ตาม กล่าวอย่างนี้ รู้สึกว่า จะฟังยากคืออย่างนี้ สมมติว่ามีบุคคลผู้หนึ่งซึ่งประกอบกุศลกรรมคุณงามความดีมานาน ให้ทานรักษา ศีลมาเกือบตลอดชีวิต แต่อยู่ในขณะที่จะตายนั้น เกิดโทษคือโรคผู้ที่ยาบาลตนขึ้นมา ตามธรรมดาของผู้ที่ ยังมีกิเลสอยู่ นี้เรียกว่า เป็นอาสัณกรรมฝ่ายอกุศลกรรมแล้ว อาสัณกรรมฝ่ายอกุศลเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย เท่านั้น ย่อมมีอำนาจส่งผลให้เขาผู้นั้นไปเกิดในอบายภูมิทันที ทั้ง ๆ ที่เขาได้ประกอบคุณงามความดีมากมาย! ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุไร เพราะอาสัณกรรมฝ่ายอกุศลอันเล็กน้อยนั้นได้โอกาสจึงซึ่งให้ผลก่อน ส่วนกุศล กรรมความดีที่เขาทำไว้มากมายนั้น ย่อมให้ผลแก่เขาทีหลังในเมื่อมีโอกาส ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวอุปมา ลำดับการให้ผลแห่งอาสัณกรรมนี้ว่า อาสัณกรรมนี้ย่อมมีอุปมาเหมือนกับโคแก่ ธรรมดาว่าโคแก่ คือ วัวเฒ่า นั้น เพลสาธยันหมสย เมื่อนายโคบาลต้อนฝูงโค ซึ่งมีทั้งโคหนุ่มเข้าไปอยู่ในคอก โคแก่ย่อมจะเดินงุ่มง่ามไป ตามประสาที่ตนแก่แล้ว ไม่ว่องไวเหมือนโคหนุ่มปราดเปรียวทั้งหลาย โคหนุ่มโคสาวเขาเข้าไปเลือกหาที่นอน ตามความพอใจ และนอนเคี้ยวเอื้องอย่างสบายอารมณ์อยู่ในคอกตั้งนานแล้ว โคแก่ผู้มีกรรม หูตา แข็งขาไม่ ค่อยดี เพิ่งจะเดินงุ่มง่ามมาถึงประตูคอกเบี่ยงหาที่นอน ตั้งใจว่าจะหาที่นอนให้เหมาะใจเหมือนอย่างเขาอื่น ก็ไม่มีโอกาสจะได้ตั้งใจ ทั้งนี้เพราะว่าโคทั้งหลายจงใจไว้ก่อนแล้ว และเขานอนกันเต็มคอกหมดแล้ว โคเฒ่าผู้มาที หลังหันรีหันขวางอยู่ครู่หนึ่ง จึงล้มตัวลงนอนที่ประตูคอกนั่นเอง พออรุณรุ่งเช้า เมื่อนายโคบาลเข้ามาเปิด ประตูคอก เขาย่อมปลุกเจ้าโคแก่ซึ่งนอนอยู่ที่ประตูให้ลุกขึ้นก่อน ครั้นประตูคอกเปิดออกแล้วโคแก่นั้นย่อม พลันได้โอกาสออกจากคอกก่อนกว่าโคทั้งปวง ทั้งนี้เพราะอาศัยที่ตนอยู่ใกล้ประตู ถึงแม้ว่าตนจะแก่แล้ว กำลังเรี่ยวแรงมีน้อยนักหนา แต่ใครอย่ามาดูถูกดูหมิ่นในกรณีนี้ไม่ได้ อุปมานี้ฉันใด อาสัณกรรมคือกรรมที่ ใกล้จะตายนี้ก็เหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นกรรมนิดหน่อยมีพลังน้อยสู้กรรมอื่น ๆ ไม่ได้ก็จริง แต่ใครจะมาดูถูก ดูหมิ่นไม่ได้ เพราะมีอำนาจให้ผลแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมก่อนกรรมอื่นทั้งหมด โดยมีโอกาสให้ผลก่อน เพื่อน เปรียบเหมือนโคเฒ่าซึ่งอยู่ใกล้ประตูคอก ย่อมมีโอกาสออกจากคอกก่อนโคที่มีกำลังทั้งปวงจะนั้น¹³

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดลได้กล่าวถึง การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Terminal care) ตอนหนึ่งว่า ผู้ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ควรช่วยให้จิตใจของผู้ป่วยจดจ่อกับสิ่งดีงาม อาจน้อม

¹² ก่องแก้ว กวีวรรณ, "จิตเต อสงฺกิลฺลฺฐุ สุขติ ปาฏิกงฺขา (นมัสการพระคุณเจ้า)", สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2562. จากเว็บไซต์ <<http://oknation.nationtv.tv/blog/print.php?id=235190>>.

¹³ อ่างอิงแล้วม ธรรมที่ปณี เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2545), หน้า 161 - 162.

นำได้หลายวิธี เช่น นำสิ่งของผู้ป่วยเคารพนับถือมาไว้ที่ห้องเพื่อให้ระลึกถึง ชวนให้สวดมนต์ตามหลักศาสนา ใช้วิธีทางศาสนาช่วยสร้างบรรยากาศได้ เช่น เปิดบทสวดสรรเสริญพระเจ้า (ในชาวคาทอลิก)¹⁴

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดา ที่ไม่มีใครหลีกเลี่ยงไปได้ เมื่อยังเป็นเด็ก เป็นหนุ่มสาว วัยกลางคน มักไม่คิดอะไรมาก ทำมาหากินไปตามหน้าที่ เที่ยว กิน สนุกสนาน เพลิดเพลินไปตามวัย แต่พอเข้าสู่วัยสูงอายุ หลายคนยังหลงระเริงกับกิเลสตัณหาต่าง ๆ หลายคนเริ่มคิดว่าเราต้องเตรียมตัวตาย หันมาสร้างกุศลกรรมมากขึ้น ผู้ที่สร้างกุศลกรรมมาตั้งแต่อายุน้อย มักได้เปรียบกว่าผู้ที่มารู้ตัวเอาตอนแก่ๆ ตอนใกล้จะตาย เพราะจิตได้สัมผัสกับสิ่งที่ตั้งงาม สิ่งที่เป็นบุญกุศลมาเป็นเวลานาน เมื่อใกล้ตาย ใจเสียววินาทีที่จิตดับ จิตอาจจะระลึก หรือเกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งที่ เป็นบุญกุศล หรือความดีที่ได้ทำมาเนิ่นนาน ทำให้จิตผ่องใสไม่เศร้าหมอง ก็ไม่ตกไปสู่อบายภูมิ ส่วนผู้ที่ทำบาป ทำชั่ว ไว้มาก เมื่อถึงเสียววินาทีที่จิตดับ อาจเห็นภาพความชั่วร้าย หรือบาปกรรม (อกุศลกรรม) ที่ตนทำไว้ ก็มีโอกาสดังกล่าวไปสู่อบายภูมิ ดังนั้น ช่วงเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงควรพยายามทำความดี สร้างบุญสร้างกุศลให้มาก ไม่ประพฤติในเรื่องที่ผิดศีลธรรม โหดร้าย คดโกง โกรธแค้น พยาบาท ควรเมตตา โอบอ้อมอารี ซื่อสัตย์สุจริต ทำจิตให้เป็นกุศลอยู่เป็นเนื่องนิตย์ ทำจิตให้ผ่องใสไม่ขุ่นมัว ที่กล่าวมาถือว่าการฝึกตนเองก่อนตาย หรือเตรียมตัวก่อนตาย ผู้ที่ทำการชั่วแม้ว่าตนเองยังไม่ตายก็อาจได้รับโทษทางกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งคนทำกรรมชั่วต้องได้รับโทษนี้มีมาตั้งแต่โบราณกาล

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช และคณะ ได้กล่าวถึงหลักกฎหมายและการลงโทษผู้กระทำผิด ในสมัยโบราณว่า ในพระสูตร มีการระบุโทษหรืออาญาเป็นขั้นเป็นตอนจากโทษเบาจนไปถึงโทษหนัก เมื่อมีการจับผู้กระทำผิดมาลงโทษ การพิจารณาบทลงโทษในสมัยนั้นยังไม่มีกระบวนการที่ซับซ้อนนัก การพิจารณาบทลงโทษเป็นการพิจารณาโดยทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งมีลำดับ 3 ขั้นตอนคือ ครั้งที่ 1 ว่ากล่าวตักเตือน ครั้งที่ 2 ทำทัณฑ์บน และครั้งที่ 3 ลงทัณฑ์ ดังปรากฏในอัครคัมภีร์สูตรนี้ว่า “แม้ครั้งที่ 3 คนทั้งหลายได้จับเขาแล้วกล่าวว่า คุณคนทำกรรมชั่วที่รักษาส่วนตนไว้แล้วถือเอาส่วนอื่นที่เขาไม่ให้มาบริโภคคุณอย่าได้ทำอย่างนี้อีก คนเหล่านี้ใช้ฝ่ามือบังก่อนดินบังท่อนไม้บังทำร้ายวาเสฏฐะและภราทวาชะในเพราะเรื่องนั้นเป็นเหตุ การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ปรากฏการครหาจึงปรากฏ การพูดเท็จจึงปรากฏ การถือท้าวาฐจึงปรากฏ”¹⁵

สำหรับผู้ที่อยู่ใกล้ขีดผู้ที่ใกล้จะตายก็ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญ ไม่ว่าจะ เป็นญาติ แพทย์ พยาบาล ก็มีโอกาที่จะทำให้ผู้ตายไปสู่สุคติ ได้ เช่น สำหรับผู้นับถือพุทธศาสนา สามารถชวนผู้ที่ใกล้ตายให้ระลึกถึงสิ่งที่เคยทำบุญกุศล เช่น เคยใส่บาตร ไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า บริจาคทาน ร่วมทำบุญสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ หรือการปฏิบัติธรรม เคยบวชลูก บวชหลาน บางที่อาจใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีช่วย เช่น เปิดเสียงสวดมนต์เบา ๆ ให้พอได้ยิน หรือนิมนต์พระสงฆ์ มาแสดงธรรม เป็นต้น สำหรับศาสนาอื่น ก็ทำตามธรรมเนียมของศาสนานั้น ๆ

7. บทสรุป

อสังนกรรม คือกรรมที่กระทำในเวลาใกล้จะตายหรือการระลึกถึงสิ่งที่เคยกระทำในอดีตในช่วงเวลาที่ใกล้จะตายคนที่ทำกรรมดีไว้มากกว่าทำกรรมชั่ว เวลาที่ใกล้จะสิ้นใจตาย จิตมักเห็นภาพการกระทำดีของตน

¹⁴ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, "การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Terminal care)," สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2563, จากเว็บไซต์<<https://med.mahidol.ac.th/palliative/article/09may2017-0953>>"

¹⁵ ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช และคณะ, "การกำเนิดรัฐตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา", วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563), หน้า 196.

เพราะจิตเคยชินกับการทำดี คนที่ทำกรรมชั่วไว้มากกว่ากรรมดี เวลาที่ใกล้จะสิ้นใจตาย จิตมักเห็นภาพการกระทำชั่วของตนเพราะจิตเคยชินกับการทำชั่ว ดังนั้น ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงควรทำกรรมดี หรือสร้างกุศลกรรมไว้ให้มาก ไม่ว่าจะเป็นการทำทาน รักษาศีล ภาวนา มีจิตเมตตา ไม่โกรธแค้นพยาบาท ละเว้นการกระทำความชั่วทั้งหลาย หรือ อย่สร้างอกุศลกรรม เพราะเมื่อถึงวินาทีสุดท้ายของชีวิต เวลาที่ใกล้จะตาย หรือวาระจิตสุดท้าย ขณะที่จิตดับ จิตจะได้เห็นภาพกุศลกรรมทั้งหลายที่ได้กระทำไว้ ทำให้จิตผ่องใสไม่เศร้าหมอง ก็จะทำให้ไปสู่สุคติ หากทำกรรมชั่วอยู่เป็นเนืองนิตย์ เมื่อถึงวาระจิตสุดท้าย ขณะที่จิตดับ จิตอาจจะเห็นภาพกรรมชั่วที่ได้เคยกระทำไว้ เพราะทำกรรมชั่วมากกว่ากรรมดี ทำให้จิตเศร้าหมองไม่ผ่องใส ก็ทำให้ไปสู่สุคติ สิ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าการทำกรรมดีเป็นเนืองนิตย์ของผู้ใกล้ตาย ก็คือผู้ที่อยู่ใกล้ชีวิตบุคคลที่ใกล้ตาย เช่น ญาติพี่น้อง บุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ พยาบาล ที่ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย หากมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของอาสนนกรรม ก็จะมีโอกาสช่วยให้ผู้ตายไปสู่สุคติได้ เช่น พูดเตือนสติให้ผู้ใกล้ตายระลึกถึงความดี บุญกุศลที่เคยกระทำ เช่น การทำบุญ การใส่บาตร การฟังเทศน์ฟังธรรม การอุปสมบทลูกหลาน การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ให้นึกถึงพระพุทธเจ้า ที่สมัยโบราณเรียกว่า “บอกทาง” ที่เป็นธรรมเนียมที่ชาวพุทธนิยมทำสืบต่อกันมา ทำให้จิตของผู้ป่วยใกล้ตาย เกิดปีติ ผ่องใส ไม่เศร้าหมอง เมื่อเขาสิ้นลมหายใจขณะนั้น ย่อมไปสู่สุคติ สำหรับชาวพุทธ เมื่อทราบดังนี้ ควรหมั่นทำบุญ ทำทาน รักษาศีล ภาวนา ทำกรรมดีอยู่เสมอ เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความสุข สงบ เมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิต บุญจะได้เตือนสติให้ระลึกถึงกุศลกรรมที่ได้ทำไว้ ซึ่งจะชักนำให้ไปสู่สุคติตามควรแก่กำลังบุญที่ได้ทำไว้

เอกสารอ้างอิง

- ก่องแก้ว กวีวรรณ. "จิตเต อสังกิลิฏฐะ สุคติ ปาฏิภังขา (นมัสการพระคุณเจ้า)". สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2562. จากเว็บไซต์ <<http://oknation.nationtv.tv/blog/print.php?id=235190>>.
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. "การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Terminal care)". สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2563. จากเว็บไซต์ <<https://med.mahidol.ac.th/palliative/article/09may2017-0953>>".
- ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช และคณะ. "การกำเนิดรัฐตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา". วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563), หน้า 196.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- ช.อป.(ไทย) 32/91/577
- อภิ.ก. (ไทย) 37/785/821
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.9). **กรรมที่ปณี เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2545
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2556
- พุทธทาส อินทปัญโญ. **กฎแห่งกรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ดอกไม้มงคล, 2556
- ราชราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, 2556

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564)

Pantip. “จิตนี้ เป็นธรรมชาติประภัสสร”. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2562. จากเว็บไซต์
<<https://pantip.com/topic/32881416>>